

**«Євген Патон.
Маєстро зварювання» –
до 155 річниці від Дня народження**

Євген Оскарівч Патон – вчений із світовим ім'ям у галузі зварювальних процесів і мостобудування, доктор технічних наук, професор, академік Академії наук України, Заслужений діяч науки, засновник і перший керівник Інституту електрозварювання АН України, автор і розробник методу швидкісного автоматизованого зварювання під флюсом – «метод Патона». В березні 1941 р. за ці розробки йому присуджено Державну премію.

Євген Патон народився 5 березня 1870 р. в Ніцці, де з 1865 р. родина жила після призначення туди консулом батька – Оскара Петровича, за освітою інженера. Мати, Катерина Дмитрівна Шишкова, цілком присвятила себе вихованню п'ятьох синів і двох доньок. Батьки досить відповідально ставилися до організації повноцінного розвитку дітей. Особливо турбувалися про наймолодшого. Оскар Петрович мріяв, що син піде його слідами. Початкову освіту діти отримали вдома з найманими вчителями.

Цікаві й натхненні розповіді батька рано почали формувати коло інтересів сина. На думку Оскара Петровича, система освіти й виховання в Німеччині суворіша і краще готує до життя, ніж навчання у Франції. Тому обрано було реальну гімназію в Штутгарті. Заняття йшли за інтенсивною програмою, до семи уроків щодня: з математики, фізики, хімії, природничої історії та мов.

О. П. Патон, 1900 р.

Гімназист Є. Патон,
Бреслау 1886 р.

Завершив гімназійний курс Євген у Бреслау (нині – Вроцлав у Польщі), після переведення туди батька.

У 1888 р. Є. О. Патон вступив на інженерно-будівельний факультет Дрезденського політехнічного інституту, відомого своєю мостобудівною науковою школою. Учений пояснював, чому він зупинився саме на цій професії: «Мені подобаються точні науки не самі собою, а можливістю їх застосування на практиці. Абстрактні числа і формули – не для мене. Інша річ – побачити ці формули і ряди цифр втіленими в будівельних конструкціях. А мости – один із найцікавіших видів таких конструкцій». Після закінчення інституту у 1894 році залишається асистентом на кафедрі статики споруд та мостів.

1895-1896 рр. – навчання в Інституті інженерів шляхів сполучення у Санкт-Петербурзі, де у 1901 р. захищає дисертацію на тему «Розрахунок ферм з твердими з'єднаннями».

1904 р. – обирається на посаду професора кафедри мостів інженерного факультету Київського політехнічного інституту. У 1906 р. він уже декан, який вносить кардинальні зміни до учбової програми, проводить оригінальні дослідження зі статики споруд та конструювання залізних і дерев'яних мостів. Так починається київський, найпродуктивніший період його життя.

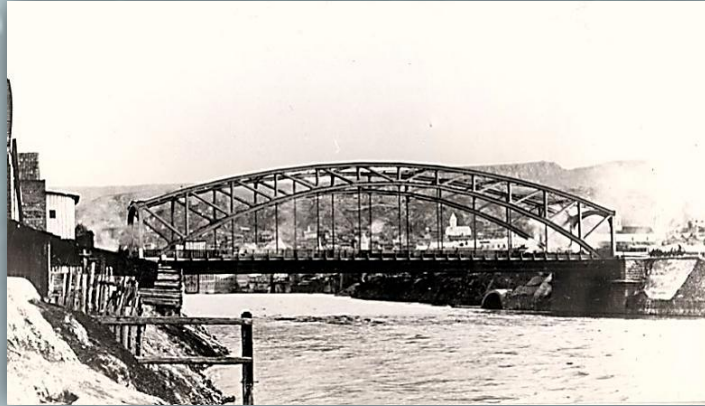

Є.О. Патон – декан
інженерного відділу КПІ,
1906 р.

1901 – 1928 рр. – Є. Патон виконує проекти понад 35 залізних клепаних мостів: мости через ріки Сож, Зуша, Рось, Мухранський міст через річку Куру у Грузії, розбірні мости системи Патона, міст ім. Євгенії Бош через Дніпро у Києві та багато інших. Проектує значну кількість дерев'яних прогонових споруд.

Міст імені Євгенії Бош
(фотографія 1930-х рр.)

Мухранський міст та пам'ятна дошка на його місці

1929 – 1935 рр. – обраний дійсним членом Академії наук України, організовує Електрозварювальну лабораторію та електрозварювальний комітет для науково-дослідної роботи в галузі електрозварювання; на базі лабораторії створює перший у світі науково-дослідний Інститут електрозварювання; формулює ряд головних положень з міцності зварних з'єднань, технологічних основ дугового зварювання; проводить роботи по механізованому зварюванню покритим електродним дротом.

1935 р. – організовує кафедру зварювання у Київському політехнічному інституті.

1939 р. – разом зі своїми учнями та співробітниками розробляє метод швидкісного автоматичного зварювання під шаром флюсу, що дістає назву – метод Патона.

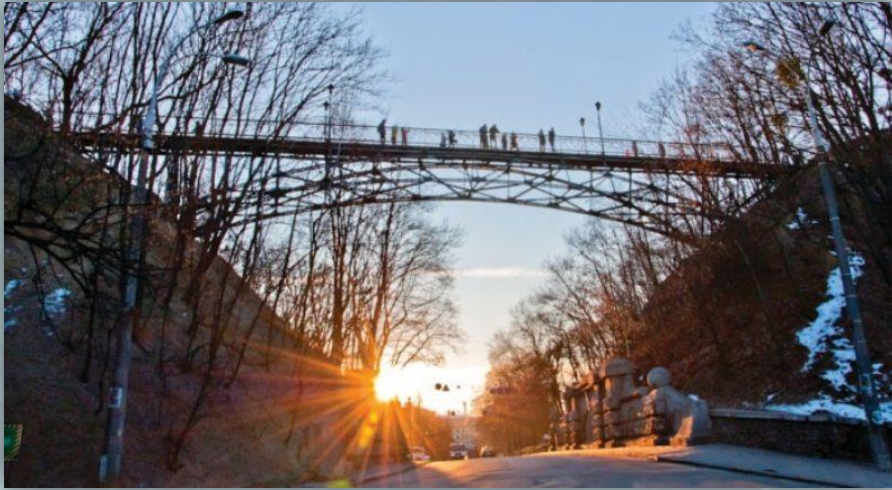
1941 – 1944 рр. – проводить дослідження по створенню технології зварювання спеціальних сталей, широко впроваджує автоматичне зварювання під флюсом в оборонну промисловість.

1945 – 1953 рр. – проводить комплекс фундаментальних робіт, що стали науковою основою для впровадження зварювання в мостобудуванні. Керує проектами та виготовленням більш як 100 зварних мостів. Серед них один з найбільших у світі суцільнозварний міст через Дніпро у Києві.

Майже у вісімдесят років учений запропонував ідею суцільнозварного автошляхового мосту через Дніпро в Києві. Унікальність цього проекту – в розмірах споруди. Перший у світі суцільнозварний міст завдовжки 1543 метри. Міст балкової конструкції, з суцільними головними балками двотаврового перерізу довжиною 58 і 57 м, висотою 3,6 м, 26-пролітний, з опорами на кесонній основі. Пролітні споруди складаються з 264 однотипних блоків довжиною 29 м, під час монтажу яких було зварено 10668 м швів. Ширина проїзної частини 21 м, ширина тротуарів — по 3 м. Будівництво було завершене в жовтні 1953 р. Проте не судилося вченому за давньою традицією першому пройти мостом, який він будував.

Парковий міст (Міст закоханих), м. Київ

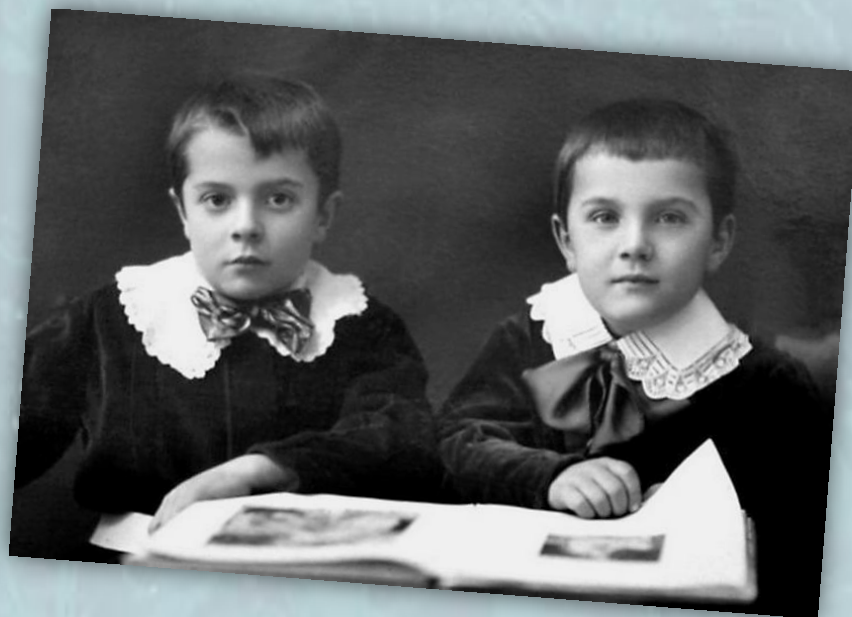
Парковий міст (Міст закоханих) збудували в 1910 році (на інформаційній табличці помилково вказано, що міст побудовано 1912 року) за проектом Є. О. Патона. У 1983 році старі конструкції мосту було демонтовано та встановлено нові. Парковий міст сполучає Миський сад і Хрещатий парк.

Це одне із найпопулярніших місць у Києві серед закоханих, які любляють вішати на нього замочки, як символ свого кохання. Доволі легко пояснити чому міст такий популярний серед закоханих. Він сам по собі дуже гарний, має аркову форму та паркові ліхтарі і все в його зовнішньому вигляді нагадує місце з романтичного фільму. З нього відкривається чудова панорама Києва, він сполучає між собою два парки в яких завжди гуляє дуже багато людей, а ввечері він повністю підсвічується.

Особисте життя Є. О. Патона

У неповні 23 роки Євген одружився з Євгенією Киселевською – вдовою відставного капітана, яка була старша за нього на 18 років. Але в 1915 р. розлучився і невдовзі узяв другий шлюб з Наталією Вікторівною Будде, що стала йому вірним другом і супутником. У березні 1917 р. у них народився син Володимир, а в листопаді 1918 р. – син Борис.

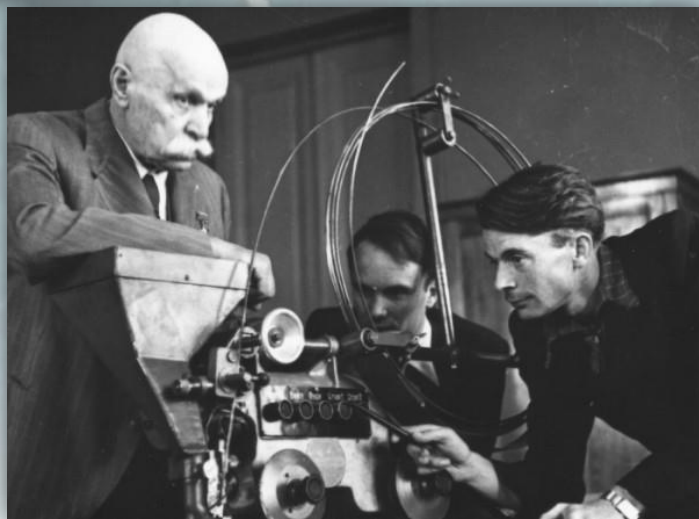
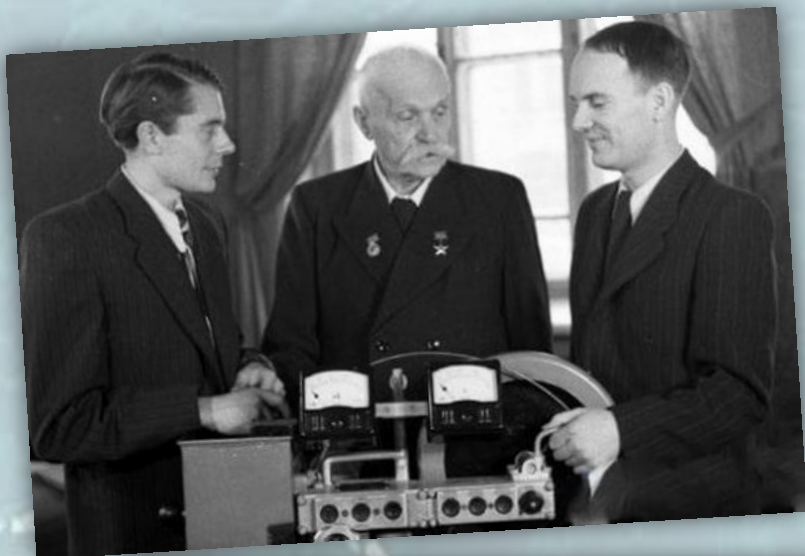

Наталія Вікторівна Будде — походила зі стародавнього дворянського роду, вихованка Фребелівського жіночого педагогічного інституту. І в часи революції, й у важкі роки громадянської війни та становлення нової держави, і в роки Другої світової війни вона була найближчим другом і помічником Євгена Оскаровича.

Династія Патонів створила всесвітньо відому наукову школу в Інституті електрозварювання, сини, Володимир та Борис, гідно продовжили справу життя батька.

«Я знаходжу задоволення в тому, що навчив працювати інших, підготував ціле покоління молодих учених-зварників. Це справді гарна зміна, і вони успішно рухають уперед нашу спільну справу. Серед них і мої сини.»

(Є. О. Патон)

Є.О. Патон із синами Володимиром і Борисом у конструкторському відділі інституту.

Євген Оскарівич Патон пішов із життя 12 серпня 1953 року. Поховали його на Байковому цвинтарі Києва.

У 2002 році на території Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» йому встановлено пам'ятник.

Євген Патон змінив світ своїми досягненнями, внеском в науку та інженерію. Він застосував електрозварювання у будівництві мостів – з того часу розпочалася ера електрозварювання. Це універсальна технологія, яка застосовується в машинобудуванні, в усіх інших сферах науково-технічного прогресу: для зварювання під водою, в космосі, зварювання живих тканин. Зараз не можна уявити собі будь-яку промислову галузь без цієї технології. Завдяки цьому Україна стала однією з провідних країн світу в галузі електрозварювання.

Всього за проектами академіка Патона було споруджено понад 50 клепаних і 100 зварних металевих мостів, більшість з яких служить людям і донині. Євген Патон – автор понад 350 праць.

Вшанування пам'яті Євгена Оскаровича Патона

Об'єкти, що носять ім'я Є. О. Патона

- Ім'я видатного вченого носять вулиці у Дніпрі, Львові, Херсоні, Макіївці та інших містах;
- Інститут електрозварювання імені Євгена Оскаровича Патона;
- Міст ім. Є. О. Патона у Києві;
- 2727 Патон – астероїд, названий на честь науковця. 22 вересня 1979 року в Кримській астрофізичній обсерваторії астроном Микола Черних відкрив астероїд, що отримав міжнародне позначення 1979SO9. Згодом за традицією цей астероїд отримав власну назву – 2727 Патон (Paton);
- Ім'я Є. О. Патона носить Дніпропетровський фаховий коледж зварювання та електроніки.

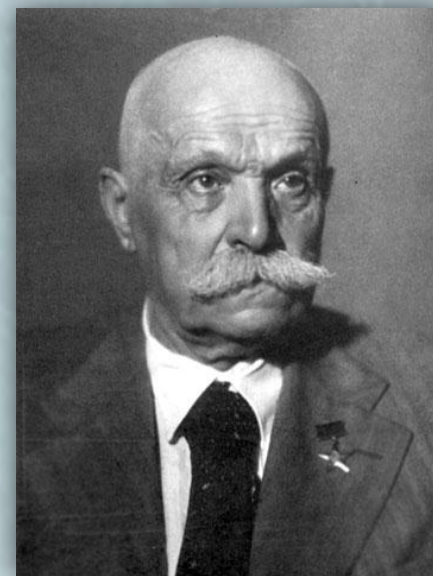
На фасаді головного корпусу КПІ, на фасаді будівлі Інституту електрозварювання і на будинку, в якому жив Є. О. Патон, – меморіальні дошки, також меморіальна дошка встановлена в місті Дніпрі на будівлі заводу металоконструкцій.

Ювілейна монета

Монету введено в обіг 5 лютого 2010 року.

Вона належить до серії
«Видатні особистості України».

В історії вітчизняної науки і техніки видатному вченому в галузі електрозварювання і мостобудування, академіку, інженеру, педагогу, організатору науки Євгену Оскаровичу Патону належить особлива роль. Його життєвий шлях – це шлях невтомної, титанічної праці, боротьби й величних звершень.

Є. О. Патон – автор фундаментальних монографій та підручників з мостобудування і зварювання, проектування мостів та інших інженерних споруд.

Ювілейна медаль
на честь 100-річчя Є. О. Патона

Про Євгена Оскарівича Патона:

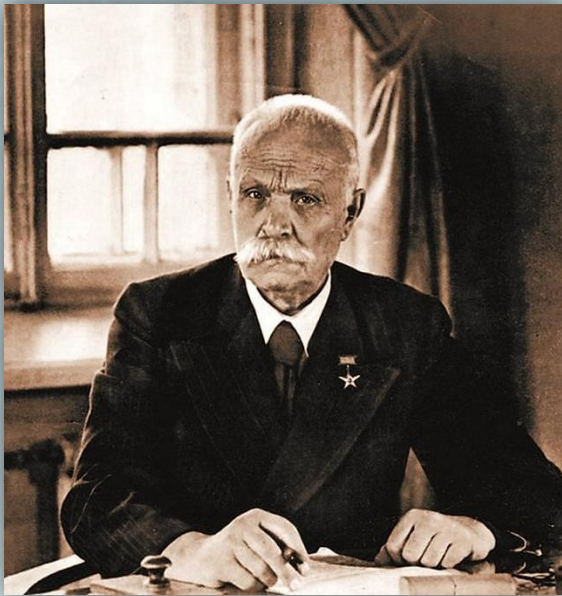
1. Ващенко С. В. Становлення та вплив Інституту електрозварювання АН УРСР під керівництвом Євгена Патона на розвиток промисловості країни (1929-1953 роки) // Український літопис. – 2024. – Вип. 3. – С. 15-22. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrlit_2024_3_4
2. Визнання корифей електрозварювання здобув у Києві / уклад. В. Шпак // Уряд. кур'єр. – 2015. – 28 лют. (№ 38). – С. 11.
3. Войцехівська І. У пошуках загубленого у часі // Архіви України. – 2022. – № 2. – С. 186-189. – Рец. на кн.: Томазов В., Дмитрієнко М. Патони: родинна хроніка. Київ: Академперіодика, 2018. – 316 с. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2022_2_15
4. Данильченко С. М. Патон Євген Оскарівич – український науковець і практик / С. М. Данильченко, Н. Ю. Черномаз // Іван Пулюй: життя в ім'я науки та України : матеріали Міжнар. наук. конф. Тернопіль, 2020. – С. 40. – URL : https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/32862/2/IPJINU_2020_Danylchenko_S_M_Paton_Yevhen_Oskarovych_40.pdf
5. Дмитрієнко М. Матеріали до генеалогії Патонів // Укр. іст. журн. – 2008. – № 6 – С. 183-195.
6. Дмитрієнко М. Рід Патонів : історико-генеалогічне дослідження. Документи / М. Дмитрієнко. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2013. – 344 с. – URL : <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000022185>
7. Компанієць Н. Б. Наукова спадщина Євгена Патона // Історія розвитку науки, техніки та освіти» : зб. пр. XIX Міжнар. молодіж. наук.-практ. конф. за темою «Фізика та формування нової світової реальності» / уклад. Л. П. Пономаренко. – Київ, 2021. – С. 43-46. – URL : <https://kzf.kpi.ua/wp-content/uploads/2023/04/zbirnyk-2021.pdf#page=45>
8. Корнієнко О. М. Патон Євген Оскарівич / О. М. Корнієнко // Енциклопедія Сучасної України. – Київ : Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України, 2023. – Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-878441>
9. Малишевський І. Диптих про Є. О. Патона // Вітчизна. – 2003. – №9/10. – С. 131-151.
10. Незліна О. Діяльність академіка Є. О. Патона в роки Другої світової війни (1941–1945 рр.) // Історія науки і біографістика. – 2022. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/INB_Title_2022_1_13
11. Онопрієнко В. І. ПАТОН Євген Оскарівич // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій [та ін.]. – Київ, 2011. – Т. 8 : Па-Прик. – С. 92-94. – URL: http://www.history.org.ua/?ter URL :min=Paton_Y

12. ПАТОН Євген Оскарівич / Ю. Храмов [та ін.] // Національна академія наук України. Керівництво. 1918 – 2018 : біогр. енциклопед. слов. – Київ : Фенікс, 2018. – С. 80-83. – URL : <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000017272>
13. Походня І. Академік Євген Патон // Світогляд. – 2008. – № 5. – С. 36-39.
14. Руденко Н. Євген Патон // Історія України в особах: ХІХ - ХХ ст. / І. Войцехівська [та ін.]. – Київ: Україна, 1995. – С. 437-441. – URL : <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000015021>
15. Салата Г. В. Академік Євген Оскарівич Патон як представник науково-технічної школи професора Л. Д. Проскуракова // Історія науки і біографістика. – 2017. – № 3. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/INB_Title_2017_3_16
16. Шаров І. Ф. Патон Євген Оскарівич : (1870-1953) – вчений у галузі мостобудування і зварювання // 100 видатних імен України / І. Ф. Шаров. – Київ, 1999. – С. 311– 314.

*Одні залюблені в старі листи.
Ті – в музику. А ті – в руді томища.
Таке життя... А він любив мости.
О, не любив – кохав. А може, й вище!*

(Б. Олійник)

Євген Оскарівич Патон — легендарна особистість. Він вірою і правдою служив своїй Батьківщині. Був суворою, вимогливою, чесною, дуже порядною, принциповою, справедливою, організованою, надзвичайно точною, працьовитою і доброю людиною. Вихований в інших історичних умовах, отримавши освіту в інших державах, творив в Україні і надзвичайно любив Україну...

*Віртуальну виставку підготувала
бібліотекар Алла Кухарчук*